

ISKUSTVA PRAVOSUDNIH SISTEMA "NOVIH" EKONOMIJA EU I SRBIJE U SUSRET STANDARDU 23 EU

Ana Matović¹

¹ Visoka ekonomska škola strukovnih studija Peć u Leposaviću

Korespodencija: matovic.ana@gmail.com¹

Pregledni rad

Primljen 07.09.2018; Prihvaćen 19.11.2018

Rezime. Poglavlje 23 EU predstavlja veliki izazov za Srbiju ali i "nove" države EU Bugarsku i Rumuniju koje su u procesu monitoringa, iako su postale članice EU davne 2007. godine. Poglavlje 23 je u neku ruku novo, uvedeno nakon petog i šestog talasa proširenja Evropske unije 2004. i 2007. godine. Prethodno je postojalo jedno poglavlje za oblast pravosuđa i unutrašnjih poslova koje je razdvojeno u slučaju pristupnih pregovora sa Hrvatskom. Cilj ovog predstavljanja je da se ukaže na pojedinačna iskustva "novih" ekonomija EU i Srbije kako da se stvori sistem koji bi omogućio efikasnu primenu zakona, smanjio broj nerešenih predmeta, odredio jasan broj nosioca pravosudnih funkcija i time ojačao pravnu sigurnost građana.

Ključne reči: monitoring, pravosuđe, standard 23, sistem, Evropska unija.

1. Uvod

Prema izveštaju o globalnoj konkurentnosti iz 2008. godine, Srbija je bila rangirana na 106 mestu.¹ Srbija je u Izveštaju Evropske Komisije poboljšala zakonodavni sistem, a Svetska banka je na svojoj listi o uslovima poslovanja "Doing business" Srbiju pomerila sa

89. mesta u 2011. na 47. poziciju krajem 2016. godine. Efikasan rad pravosudnih organa, ključan je uslov za jačanje poverenja građana u pravosuđe i stvaranje stabilnog i predvidivog poslovnog ambijenta. Efikasno izvršenje potraživanja je ključni element za obezbeđivanje predvidljivijeg i stabilnijeg poslovnog okruženja, uz istovremeno

očuvanje poverenja građana u pravosuđe, budući da je ova oblast prepoznata kao jedan od temeljnih EU standarda. Srbija je inače otvorila poglavlje 23 i 24 u Briselu o pravosuđu i osnovnim pravima i izradeni su detaljni akcioni planovi u vezi ispunjenja standarda u tim oblastima. Sve države članice EU susretale su se sa sličnim problemima sa kojima se susreće i Srbija, kao što je veliki broj starih predmeta, korupcija i dr. U ovome je i svrha ovog rada koji pored uvoda i zaključka ima za cilj da se upoznamo sa iskustvima pravosudnih reformi tzv. novih ekonomija EU: Rumunije, Bugarske i Hrvatske uz osvrt na konkretno iskustvo Srbije na putu ka EU.

2. Rumunska pravosudna reforma - studija slučaja za buduće članice EU²

Rumunija nakon deset godina od ulaska u EU 2007. godine, nastavlja da se bori protiv korupcije, kao i sa izazovima oduzimanja kriminalom stečene imovine, a njeno veoma karakteristično iskustvo sa pravosudnom reformom, može da posluži kao primer za reformu pravosudnog sistema budućim članicama EU, a time i Srbiji. Razvoj rumunskog pravosudnog sistema usporen je završetkom procesa pristupanja EU, a novi zamah stigao je od

mehanizama EU u okviru koga se prate reforme. Danas je situacija u Rumuniji mnogo bolja, a najviše posla ima oko oduzimanja imovine stečene kriminalom. Početak pregovora o pristupanju Rumunije EU, dao je zamah reformi.

Ključnu ulogu nakon što je Rumunija ušla u EU imalo je i civilno društvo koje je snažno i brzo reagovalo na sve pokušaje zaokreta unazad. Uz podršku CVM (mehanizma za saradnju i verifikaciju) i važnih segmenata društva pojavila se i prva nova agencija posle ulaska Rumunije u EU. Nacionalna agencija za integritet, DNA je počela da istražuje slučajeve visoke korupcije i došle su prve presude na visokom nivou. Jedan od ključnih trenutaka bio je 2012. kada je bivši premijer Rumunije Adrian Nastase između 2000. i 2004. i predsednički kandidat u tri 2004. osuđen na zatvorsku kaznu zbog korupcije. Nakon toga, aktivnosti DNA je bilo sve više a 2015. godine, DNA je završila istrage za više od 1.250 optuženih uključujući jednog premijera, pet ministara i dvadesetak poslanika. Kao pozitivnu pravosudnu praksu imamo i kroz rezultate Vrhovnog kasacionog suda Rumunije (HCCJ) i to: u krivičnim stvarima u 2015. godini podneto je 35 pitanja a rešena su 33, u odnosu na 2014. godinu kada je podneto 31, a rešeno 28 pitanja. Postoji i značajan porast u broju

pitanja u građanskim i upravnim postupcima: 2015. godine podneto je 51 pitanje, a 47 su rešena u odnosu na 2014. godinu. Iako su se sprovodile ove mere i neki signali u pravcu doslednosti, postojale su još često nekonzistentne odluke. Dok neki problemi u vezi sa novim zakonima treba da se reše protokom vremena, neka strukturalna pitanja zahtevaju više pažnje od sudova i svakog sudije ponaosob, kao i stalnu obuku uz učešće advokata. Nova institucija osnovana 2016. godine je Nacionalna agencija (ANABI-Nacionalna agencija za upravljanje oduzetom imovinom). Ova nova agencija očekuje da bude potpuno operativna do kraja 2016. godine i da igra ključnu ulogu ne samo u upravljanju prihodom stečenog kriminalom, već da deluje i obeshrabrujuće za dalji nastavak korupcije. Ipak i pored svega, mehanizam praćenja bi trebalo da ostane na snazi za Rumuniju dok u potpunosti ne budu ispunjene odrednice EU, najmanje do 2019. godine. Monitoring je bio jedan od uslova ulaska Rumunije u EU, a pitanje je da li bi se institucionalna i funkcionalna evolucija posebno u oblasti pravosuđa dostigla da nije bilo instrumenata spoljnog pritiska.³ Ipak, zbog svega ovoga impresivna je evidencija Nacionalne direkcije za borbu protiv korupcije u Rumuniji i Agencije za nacionalni

integritet što naglašava izuzetni značaj ovih institucija u pogledu vladavine prava u ekonomiji ove zemlje. Ovo je jasan dokaz da Rumunsko iskustvo potvrđuje da EU može da igra glavnu ulogu u upravljanju reformama, čak i nakon pristupanja, ali ipak lokalno stanovništvo je itekako neophodno i potrebno možda i najbitnije u svim tim trenucima.

3. Bugarsko iskustvo (ne)prilagođavanja pravosuđa u skladu sa standardima 23 i 24 EU

Sa druge i posle deset godina od ulaska ove zemlje u EU zabeležen je veoma mali napredak u evidenciji monitoringa u oblasti pravosuđa od strane EU u Bugarskoj. Jako civilno društvo je od ključnog značaja za održive promene što je u Bugarskoj izostalo, za razliku od političkih elita koje su zainteresovane da održe status kada mogu da sabotiraju reforme. Ovakvo stanje nam potvrđuje vrlo loša ocena od strane svojih građana za stanje u pravosuđu u Bugarskoj. U ovogodišnjem pregledu objavljeni su i rezultati ankete Eurobarometra gde je glavni razlog za nedostatak percepcije nezavisnosti sudova u Bugarskoj uplitanje vlade ili pritisak političara. Izveštaj EU komisije pokazuje da 70%

Bugarskog stanovništva smatra da je pravosudni sistem zemlje loš. Ovo nam takođe potvrđuje i stepen korupcije u EU, gde je ekonomski region EU odlično ocenjen, ali nažalost Bugarska zauzima neslavno prvo mesto po stepenu korupcije u pravosuđu, ali i na svim drugim nivoima. U Bugarskoj na primer istrage o korupciji i organizovanom kriminalu retko rezultiraju presudama. Strani biznismeni u Bugarskoj su početkom 2016. godine upozoravali na nameštanje tendera i navode da ih slabosti bugarskog pravosuđa obeshrabruju i teraju da razmišljaju o preseljenju biznisa. Kritike stižu pred objavljivanje izveštaja EU o stanju pravosuđa u zemlji za koji se očekuje da bude veoma kritičan zbog nedovoljnih reformi u najsiromašnijoj članici Evropske unije. Netransparentnost procedura za imenovanje sudija, koje nisu u skladu sa praksom EU, nedostatak brige o potencijalnim manipulacijama slučajne dodele

predmeta sudovima su sve problemi koji su se našli kao negativna konotacija monitoringa nad sudstvom Bugarske od strane Evropske komisije. Nespremnost Vrhovnog saveta sudstva Bugarske da reaguje na navode o ozbiljnim zloupotrebama od strane ključnih sudija suda u Sofiji je podložna isto tako kritici.⁴

Evidentno je da i u drugim ekonomijama zapadnog Balkana imamo manje ili više isti problem sa korupcijom, koji je izražen i kroz visok politički uticaj na pravosudni sistem. To nam potvrđuju i podaci najnovijeg istraživanja iz 2016. godine koji se odnosi na region eks država Jugoslavije, gde 78% građana ne veruje u pravosudni sistem koji je nezavisan od političkog uticaja, dok 83% građana misli da zakon nije važio za sve podjednako. Ovako visok procenat ukazuje da je potrebna hitna pomoć za sudove u regionu.⁵

Tabela 1. Korupcija kao jedan od tri najveća problema sa kojima se pojedina ekonomija suočava (mišljenje građana)

Država/ godina	2016
Slovenija	59,0%
Bosna i Hercegovina	55,0%
Hrvatska	51,0%
Rumunija	49,0%
Srbija	39,0%
Bugarska	36,0%
Albanija	34,0%
Makedonija	34,0%
Crna Gora	31,0%

Izvor: Coralie Pring, People and corruption: Europe and Central Asia, Barometar Corruption, European Commission, Brisel, November 2016, p8

Evidentno je da do kraja 2016. godine postoji nedostatak kretanja ka reformi pravosuđa i ovo pitanje za Bugarsku treba da bude na vrhu agende prioriteta. Pravično i nepristrasno sudstvo i pravna zaštita postojećih ugovora su od vitalnog značaja za zemlju kao što je Bugarska. Bugarska članica EU, mora da popravi svoje sudove i da ima iskrene i kompetentne sudije ukoliko konačno želi da postane prava evropska država sa svojim normama i tradicijom.

4. Sistem pravosuđa Republike Hrvatske članice EU

Za Hrvatsku zbog dole iznetih razloga, reforma pravosuđa treba da postane prioritet prioriteta i

pored toga što je Hrvatska članica EU. U godišnjem izveštaju Evropske komisije za 2016. godinu po percepciji nezavisnosti sudstva, Hrvatska je, među 27 članica, rangirana na samom začelju. Iza nje su samo Bugarska i Slovačka. Uz prisustvo kontinuirane korupcije već 25 godina od proglašenja državnosti, Hrvatska koja je član EU od 2013. godine ne ispunjava standarde koji vladaju u ostalim zemljama Evrope, a posebno državama u Evropskoj uniji. Dakle, ovde imamo, još uvek, delimično pravno funkcionalnu državu i tokom 2016. godine, tj. tri godine nakon ulaska u EU. I ostali evropski standardi ne odgovaraju, pa tako imamo da broj sudija od 41 prema 100.000 stanovnika je nesrazmerno velik prema

standardima pojedinih zapadnih Austrije 19 i EU 21,5 sudija na sto ekonomija na primer Francuske 10, hiljada stanovnika.

Tabela 2. Broj sudija u 2014. godini

Država	Broj sudija na 100,000 stanovnika
EU	21,5
Austrija	19,0
Franuska	10,0
Slovenija	45,0
Hrvatska	41,0
Bugarska	31,0
Srbija	39,0
Luksemburg	40,0
Češka	29,0
Irska	3,5

Izvor: Bez radikalne reforme pravosuđa nema izlaza iz višeslojne krize, Podaci i informacije dostupni na adresi sajta <http://creative.net/?p=54338>, dostupno dana 1.1.2017. godine

Izveštaj Evropske komisije iz 2012. godine nam ukazuje da su za nagomilane nerešene predmete krivi nedovoljno stručne, podobne i korumpirane sudije. Kao jedan od koraka u rešavanju problema u Hrvatskoj Evropska komisija sugeriše ukрупnjavanje sudova. Zbog ovih okolnosti Evropska unija, je u jednom trenutku bila pred odlukom da na Hrvatsku primeni Mehanizam saradnje i provere, odnosno monitoring i posle pristupanja Evropskoj uniji, kakav se primenjuje na Bugarsku i Rumuniju.

Reforma pravosuđa je upravo ključna za jačanje poslovne klime u Hrvatskoj i u 2016. godini. U Hrvatskoj imamo više od 8.000

zakona, a svaki od njih ima barem jedan podzakonski propis i zbog same te činjenice, pretpostavlja se kako je teško poslovati u ovoj zemlji. Čini se da bi planirana reforma, ako se u svakom segmentu sprovede onako kako je zamišljena i ako ne bude raznih alternativa zbog drugih interesa, mogla postići krajnji cilj, olakšati donošenje odluka i ujednačiti opterećenost sudova. Za uspeh reforme nužno je osigurati i punu informatizaciju sistema i novac za nove zgrade i premeštaj sudija. Ako se ti preduslovi ispune, reforma bi na duži rok mogla doneti poboljšanja.

Sažetak temeljnih programskih smernica reforme pravosuđa u

Hrvatskoj u 2016. godni za naredni period sadržao bi sledeće:

- a) Rešavanje nagomilanih i nerešenih sudskih predmeta - Program rešenih predmeta
- b) Sankcionisanje nezakonitosti u privatizaciji - Program čiste ruke;
- c) Sprečavanje i sankcionisanje korupcije - Program pravna država na delu i
- d) Uspostavljanje efikasnog pravnog i pravosudnog sistema - Sistem u funkciji građana.

Kao prvi korak u tom smeru reforme pravosuđa prema preporuci EU, izvršeno je ukрупnjavanje sudova čime se smanjio broj osnovnih sudova u Hrvatskoj sa 67 na 24. Broj nerešenih sudskih predmeta je 490.000. Vidi se mali napredak u pravosuđu Hrvatske jer je 2012. godine ova zemlja imala u proseku 5,1 zaostalih predmeta na svakih 100 stanovnika, dok je u 2014. godini to smanjila na 4,6. Jasno se zaključuje da teret tih predmeta nije jedako raspoređen. Stoga bi trebalo posebnu pažnju posvetiti efektnijoj preraspodeli tih predmeta jer neke sudije imaju premalo predmeta, a druge previše. Po učinku, kvalitetu i nezavisnosti sudova u Hrvatskoj, situacija se popravlja poslednjih godina. Tako broj dana potrebnih za prvostepenu presudu u parničnim i trgovačkim postupcima pao sa 462 u 2010. godini na 380 u 2014. godini. Nezavisnost pravosuđa meri se

kroz istraživanje javnog mnjenja, ne kroz egzaktne podatke, a u Hrvatskoj 38% ispitanika smatra da je nezavisnost sudija "prilično loša", 28% da je "jako loša", 27% da je "prilično dobra", a 7% da je "jako dobra". Samo Italija, Bugarska i Slovačka imaju lošiju percepciju nezavisnosti pravosuđa, dok najbolju imaju Danska, Finska i Švedska u EU. Na osnovu svih ovih podataka evidentno je da postoje izvesni pozitivni pomaci u pravosuđu Hrvatske ali ipak nedovoljni. Zemlje sa slabijim pravosudnim sistemima, kao što su Hrvatska, ostaju pri dnu, a zemlje s boljim pravosudem ostaju pri vrhu.⁶

5. Stanje reforme pravosuđa Srbije na putu ka EU

Tokom 2015. i 2016. godine Srbiju po rečima Georgia Harley-a stručnjaka Svetske banke za pravosudne reforme karakterišu nedostatak doslednosti koja je sama po sebi problem, jer ljudi očekuju jednak pristup i jedinstvenu primenu zakona. Ovaj stručnjak ističe da je pravda često nedostupna za prosečnog Srbina, uglavnom zbog visokih troškova advokata i sudskih troškova. Sa stanovišta funkcionisanja privrede u Srbiji sudski sistem je odličan ali sa umerenom preprekom za njihovo osnovno poslovanje. Istovremeno, stalni programi obuke za sudije, tužioce i osoblje će povećati kapacit-

tete ljudi koji rade u sistemu. Uska grla u proceduri treba da budu uklonjena. Program smanjenja zaoštalih predmeta treba da se fokusira na one slučajeve koji su nepotrebno "zagušivali" sistem. Dalje se, isto tako, preporučuje uvođenje standardizovanog pristupa rutinskih aspekata obrade predmeta, kao što su kontrolne liste i šabloni. Takođe treba zagovarati pooštravanje zakazivanja rasprave pred sudom, uključujući i vođenje rasprave tokom dana i u potpunosti koristiti softver funkcionalnosti upravljanja predmetima. Srećom, sudstvo je u dobroj poziciji

da sprovede takve reforme prema ugledu na EU. Budžetska potrošnja na pravosuđe još uvek nije u skladu sa prosekom EU, a postoji mogućnost da se efektivnije realizuje kroz produktivnost i inovacije u sistemu pravosuđa.⁷ Generalno u Srbiji se po podacima Saveta za borbu protiv korupcije ne odvajaju dovoljno sredstava u budžetu Srbije za pravosuđe, niti su potpuno prenete budžetske nadležnosti na Visoki savet sudstva i Državno veće tužilaca. Uopšteno, treba da postoje dva potpuno nezavisna budžeta - budžet za sudstvo i tužilaštvo.⁸

Tabela 3. Budžetska izdvajanja po glavi stanovnika za pravosuđe u državama Jugoistočne Evrope i nekih "starih" država članica EU 2012. i 2014. Godine

Država/ godina	2012 (eura)	2014 (eura)
Albanija	9	9
BiH	28	30
Hrvatka	47	51
Crna Gora		42
Srbija	27	29
Makedonija	17	18
Finska	67	71
Holandija	131	122
Norveška	104	78
Švedska	107	103

Izvor: Evropski pravosudni sistemi, Izveštaj CEPEJ, broj 23, 8 (2016) ili podaci su dostupni na adresi Evropske komisije za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) <http://www.coe.int/cepej>⁹

Međutim dosadašnja istraživanja pokazuju da će kontinuirani monitoring i intervencija kod novih institucija verovatno biti potrebni i

u daljoj perspektivi u Srbiji. Kako se akademija za pravosuđe i saveti budu razvijali potrebno ih je stalno nadzirati. Evropska Komisija mora

biti stalno svesna pokušaja od strane obe političke elite i članova pravosudnih tela da menjaju pravila koja regulišu obaveze i njihov delokrug poslovanja. Dakle, iako će biti potrebno zatvoriti poglavlje 23 i pokazati njegovo uspešno sprovođenje, nezavisnost pravosuđa i reforme će izvesno ostati problem i nakon ulaska Srbije u EU.¹⁰ Na to nam ukazuje i Savet za borbu protiv korupcije preko svog izveštaja iz marta 2016. godine gde kao zabrinjavajuću činjenicu navodi to što čak i ljudi koji rade u pravosuđu smatraju da ono nije nezavisno.

6. Preporuke i pravci dalje reforme pravosuđa u Srbiji

Savet za borbu protiv korupcije predao je Vladi Srbije izveštaj o stanju u pravosudnom sistemu Republike Srbije 2016. godine, preporuke i dalje pravce od kojih ćemo izdvojiti najvažnije. Pravosuđe u Srbiji postiglo je određene, ali nedovoljne pomake kada je reč o suđenju u razumnom roku, vrednovanju nosilaca pravosudnih funkcija, i imenovanju predsednika sudova, ali ostaju problemi uticaja izvršne vlasti, posebno u komentisanju sudskih slučajeva, zatim velikog broja sudija, te sporog sprovođenja strategije reforme pravosuđa. Izveštajem se konstatuje i da je došlo do poboljšanja u rešavanju starih predmeta i da su

doneti podzakonski akti koji se tiču kriterijuma i merila za vrednovanje rada kao i izbore sudija i tužilaca, Zakona o zaštiti prava na suđenje u razumnom roku (*"Sl. glasnik RS", br. 40/2015*), ali i da je potrebno ubuduće kontrolisati njihovu implementaciju, kao i veliki broj starih predmeta koji traju više godina. Broj predmeta starijih od pet godina u osnovnim sudovima smanjen je za četiri odsto, dok je broj predmeta starijih od deset godina smanjen za 12 odsto. Doneti su propisi na osnovu kojih je moguće vrednovati nosioce pravosudnih funkcija, kao i to da je ranije većina predsednika sudova bila u v.d. funkciji, što je bio način korupcije sudija. Prisutna je visoka percepcija prisustva korupcije tako da 25% sudija misli da su kolege korumpirane, te da to za svoje kolege misli 30% tužilaca kao i 60% advokata. Istovremeno, prema nekim drugim istraživanjima čak 80% građana smatra da su nosici pravosudnih funkcija podložni primanju mita. Mreža sudova u Srbiji je problematična i utvrđena je bez određenih merila tako da u Srbiji ima duplo više sudija, nego što je to slučaj u evropskim zemljama.

Zbog ovih napred iznetih činjenica da su određene sudije opterećene i imaju veliki broj predmeta a druge nemaju posla, potrebno je naći merila na osnovu kojih će se videti

koliko je sudija potrebno Srbiji. Ono što bi trebalo biti merilo kod broja sudija u Srbiji a što je u skladu sa standardima EU je da zapadno-evropske ekonomije imaju 21,5 sudija na 100.000 stanovnika, dok u Srbiji imamo dvostruko više, oko 39 sudija na 100.000 stanovnika.¹¹ Srbija se uostalom obavezala u skladu sa poglavljem 23 da će se pratiti efekti primene Zakona o izvršenju i obezbeđenju, što znači da će se meriti dužina trajanja postupaka i broj predmeta. Od donošenja Zakona o izvršenju i otuđenju broj starih predmeta u Srbiji je krajem 2016. godine smanjen za 700.000. Inače, oko 2,9 miliona nerešenih sudskih predmeta smo imali u Srbiji 2015. godine a od toga samo u Novom Sadu 11.633 sudskih predmeta koji traju više od pet godina.

Srbija je započela pregovore za ulazak u Evropsku uniju u decembru 2015. godine, a pregovaračka poglavlja 23 i 24 u pregovorima o članstvu sa EU

otvorena su 18. jula 2015. godine na međuvladinoj konferenciji u Briselu. Time je započet proces temeljne reforme pravosudnog sistema, koja će morati da odgovori na najvažnije izazove: uspostavljanje pravne države, iskorenjivanje korupcije, nezavisnost sudstva i posvećenost očuvanju i unapređenju ljudskih prava. Jedan od prioriteta koji se navodi u Akcionom planu za pregovaračko poglavlje 23 je svakako smanjenje broja starih predmeta. U okviru akcionog plana za pravosuđe vezano za poglavlja 23, velika pažnja u Srbiji se poklanja upravo unapređenju efikasnosti pravosuđa, čemu će doprineti primena novog Zakona o izvršenju i obezbeđenju, koji je stupio na snagu jula 2016. godine, zatim programu rešavanja starih predmeta koji sprovodi Vrhovni kasacioni sud, kao i jačanju pravosudnih profesija - javnih izvršitelja, beležnika i medijatora.

Tabela 4. Prosečan broj rešenih predmeta po sudiji u Srbiji i EU 2015. godine

Država	Prosečan broj predmeta
Srbija	340
EU	850

Izvor: Reforma pravosuđa u Srbiji, podaci i informacije dostupni na adresi <http://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/180516/180516-vesti2.html>, dostupno dana 1.1.2017. g.

Veoma bitan segment kroz dalje reforme našeg pravosuđa na putu ka EU je i nagrađivanje - plate naših sudija i tužioca koje su znatno niže ne samo od "starih" ekonomija EU već i od zemalja Zapadnog Balkana. Plate isplaćene sudijama i tužiocima u Evropi: prema podacima koju objavljuje Portal Analitika, osim švajcarskih sudija najbolje su plaćene vrhunske sudije u Velikoj Britaniji oko 20.000 eura mesečno, Norveškoj 159.836 eura godišnje ili 13.319 eura mesečno i Danskoj oko 15.000 eura mesečno. Osim Jermenije koja ima najniže plate u pravosudnim organima, plate sudijama i tužiocima su u Moldaviji svega 308, odnosno 231 euro. Što se tiče zemalja regiona, u Srbiji tužioc i sudije višeg ranga primaju u

proseku 1.396 evra, dok u susednoj Hrvatskoj imaju duplo više i primaju po 2.610 evra.

Ono što se preporučuje zemljama koje su počele pristupne pregovore sa EU je dalje povećanje zarada sudijama i tužiocima. Evropski trend je značajno povećanje plata sudija i tužilaca u poređenju sa prosečnom bruto platom na nivou države, iako se ovde među državama uočavaju značajne razlike. Odnos između plata sudija i tužilaca u vrhovnom sudu ili u najvišem žalbenom sudu i državnog proseka bruto godišnje plate je zanimljiv indikator za merenje razlika između zemalja izuzimanjem faktora kao što je način zapošljavanja, starosna dob, prethodna služba, devizni kurs ili BDP.

Tabela 5. Prosečna mesečna plata sudija višeg ranga u nekim državama Zapadnog Balkana i starih država EU 2015. Godine

Država	Prosečna plata tužioca i sudija višeg ranga
Hrvatska	2.610 evra
BiH-a	2.148 evra
Srbija	1.396 evra
Makedonija	1.186 evra
Crna Gora	1.126 evra
Velika Britanija	20.000 evra
Norveška	13.319 evra
Danska	15.000 evra

Izvor: Podaci i informacije preuzeti sa sajta <http://www.portalanalitika.me/clanak/214469/evo-koliko-iznose-zara...>, dostupno dana 1.1.2017. godine a na osnovu podataka Komisije za efikasnost pravosuđa Saveta Evrope (CEPEJ)

7. Zaključak

Ako propratimo izveštaj Evropske Komisije iz novembra 2016. godine, evidentno je da su zemlje Zapadnog Balkana učinile ozbiljne napore povodom modernizacije pravnog okvira svojih pravosudnih sistema. Mnoge zemlje pa i Srbija u regionu Balkana i dalje se suočavaju sa strukturalnim nedostacima pa i u oblasti pravosuđa. Komisija ističe da je sudstvo u mnogim zemljama regiona i dalje nedovoljno nezavisno i pod uticajem politike i raznovrsnih interesa. Istina u poslednje vreme su ojačani mehanizmi u borbi protiv korupcije i organizovanog kriminala u zemljama Zapadnog Balkana i Srbije. Sada se radi na tome da se poveća transparentnost u svim državnim sferama. Srbija koja je pregovore u vezi pristupanja EU počela 2014. godine, do sada krajem 2016. godine otvorila je 6 pregovaračkih poglavlja dok je poglavlje 25 privremeno zatvoreno. Brzina pregovora Srbije zavisi umnogome od vladavine prava i daljeg napretka u vezi normalizacije odnosa sa Kosovom i Metohijom koji predstavlja politički uslov. Evropska komisija od Srbije zahteva da nastavi sa ekonomskim reformama. Podrška implementaciji pravnih reformi u pravosuđu Srbije je prisutna sa svih strana, ali ipak po nama nedovoljno efektna i brza i zahtevaće još puno

napora da se dostignu standardi koji prate ovu oblast na putu zemlje ka EU.

Reference

Adam Fagan, Judicial reform in Serbia and Bosnia and Hercegovina: Is EU Support and Assistance Augmenting Independence?, N24, Freie Universität Berlin, Berlin, 19 (june 2016)

Bez radikalne reforme pravosuđa nema izlaza iz višeslojne krize, Podaci i informacije dostupni na adresi: <http://creative.net/?p=54338>, dostupno dana 1.1.2017. godine

EU 2016 Justice Scoreboard: Bulgarians with Lowest Levels of Faith in Convicting Corrupt Officials, Anti – corruption newsletter, 30 (May 2016), Dostupno na internet strani: Seldi. Net

Evropski pravosudni sistemi, Izveštaj CEPEJ, 23, 8 (2016), podaci su dostupni na adresi Evropske komisije za efikasnost pravosuđa (CEPEJ) <http://www.coe.int/cepe>

Justice and Home Affairs discussed at EU-Western Balkans Ministerial Forum, podaci i informacije dostupni: www.roc.int/news/243/justice-and-home-affairs-discussed, dostupno dana 31.12.2016

- Mario Reljanović, Ana Knežević Bojović, Pravni zapisi, Pravni fakultet, Univerzitet Union, Beograd, (Vol.1) 243.(2014)
- Prosečna mesečna plata sudija višeg ranga u nekim državama Zapadnog Balkana i starih država EU 2015. godine, Podaci i informacije preuzeti sa: <http://www.portalanalitika.me> dostupno dana 1.1.2017. godine a na osnovu podataka Komisije za efikasnost pravosuđa Saveta Evrope (CEPEJ)
- Rumunska pravosudna reforma - studija slučaja za buduće članice EU. Podaci i informacije preuzeti sa sajta <http://www.euractiv.com/section/central.europe/news/romanas/judici.> dostupno dana 25.12.2016. godine, Podaci preuzeti iz studije Andrei Schwartz, Peoples Palace, Romania's judicial reforms: A case study for future member states, 13.jul 2016
- Reforma pravosuđa u Srbiji, podaci i informacije dostupni na adresi <http://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/180516/180516-vesti2html...>, dostupno dana 1.1.2017. godine
- Serbia's Judicial System Needs to Address Under - Performance, says World Bank, podaci i informacije dostupni na adresi <http://www.worldbank.org/en/NEWS/press/release/2015/02/03/serbia-j...> February 3. 2015, dostupno dana 25.12.2016
- Hrvatsko pravosuđe i dalje pri dnu EU, a imamo dvostruko više sudaca od Austrije, podaci i informacije dostupni na adresi: <http://www.vecernji.hr/hrvatska/hrvatsko-pravosuđe-i-dalje-pri-dnu-e...> dostupno dana 2.1.2017. godine., Podaci preuzeti iz analize Evropske komisije EU za 2014. godinu.
- Coralie Pring, People and corruption: Europe and Central Asia, Barometar Corruption, European Commission, Brisel, 8 (November 2016)
- Florin Stoica, The evolution of Romanian judicial system seen through the last monitoring report, Challenges of the Knowledge Society. Public law, Nicolae Titulescu University of Bucharest, Bucharest, (Vol.6) 497-502. (2016)
- Funcionalna analiza pravosuđa u Srbiji, podaci i informacije dostupni na adresi: <http://www.mdtfjss.org.rs/sjfr/sr/preocena-spoljašnjeg-ucinka/3-le-br...> dostupno dana 1.1.2017

- ¹ Mario Reljanović, Ana Knežević Bojović, Pravni zapisi, Vol. 1, Pravni fakultet, Univerzitet Union, 2014, p. 243
- ² Podaci i informacije preuzeti sa sajta <http://www.euractiv.com/section/central.europe/news/romanias/judici...>, dostupno dana 25.12.2016. godine, Podaci preuzeti iz studije Andrei Schwartz, Peoples Palace, Romania's judicial reforms: A case study for future member states, 13.jul 2016
- ³ Florin Stoica, The evolution of Romanian judicial system seen through the last monitoring report, Challenges of the Knowledge Society.Public law ,Vol 6, Nicolae Titulescu University of Bucharest, Bucharest (p.497-502), 2016
- ⁴ EU 2016 Justice Scoreboard: Bulgarians with Lowest Levels of Faith in Convicting Corrupt Officials, Anti - corruption newsletter, Issue N 30, May 2016, Dostupno na internet strani: Seldi. net
- ⁵ Justice and Home Affairs discussed at EU-Western Balkans Ministerial Forum, podaci i informacije dostupni na adresi: <http://www.roc.int/news/243/justice-and-home-affairs-discussed-at-e...>, dostupno dana 31.12.2016
- ⁶ Hrvatsko pravosuđe i dalje pri dnu EU, a imamo dvostruko više sudaca od Austrije, podaci i informacije dostupni na adresi: <http://www.vecernji.hr/hrvatska/hrvatsko-pravosuđe-i-dalje-pri-dnu-e...>dostupno dana 2.1.2017. godine., Podaci preuzeti iz analize Evropske komisije EU za 2014. godinu.
- ⁷ Serbia's Judicial System Needs to Address Under -Performance, says World Bank, podaci i informacije dostupni na adresi: <http://www.worldbank.org/en/NEWS/press/release/2015/02/03/serbia-j...> February 3. 2015, dostupno dana 25.12.2016
- ⁸ Reforma pravosuđa u Srbiji, podaci i informacije dostupni na adresi <http://www.paragraf.rs/dnevne-vesti/180516/180516-vesti2html...>, dostupno dana 1.1.2017. godine
- ⁹ CEPEJ je posebno telo Saveta Evrope sastavljeno od članova svih 47 država članica tog saveta sa zadatkom razmatranja efikasnosti i delotvornosti pravosudnih sistema.
- ¹⁰ Adam Fagan, Judicial reform in Serbia and Bosnia and Hercegovina: Is EU Support and Assistance Augmenting Independence?, N24, Freie Universität Berlin, June 2016, Berlin, p. 19
- ¹¹ Funcionalna analiza pravosuđa u Srbiji, podaci i informacije dostupni na adresi: <http://www.mdtfjss.org.rs/sjfr/sr/preocena-spoljašnjeg-ucinka/3-le-br...> dostupno dana 1.1.2016. godine

EXPERIENCE OF JUDICIAL SYSTEMS OF "NEW" EU ECONOMIES AND SERBIA TOWARDS EU STANDARD 23

Ana Matović

College of Economics Pec · Leposavic, Serbia

Summary. EU chapter 23 is a major challenge for Serbia but also "new" EU Bulgaria and Romania that are in the process of monitoring, even though they became members of the EU back in 2007. Chapter 23 is some what new, introduced after the fifth and sixth enlargement wave of the European Union in 2004 and 2007. Previously, there was a chapter in the field of justice and internal affairs, which was separated in the case of the Croatian accession negotiations. The aim of this presentation is to highlight the individual experience of "new" EU economies in creating a system that would enable an effective implementation of the law, reduce the backlog of cases, determine a clear number of holders of judicial functions and thereby strengthened the legal security of citizens.

Keywords: monitoring, justice, standard 23, system, European Union